

تحلیل مسائل و موانع بهینه سازی مشارکت بخش خصوصی در فرآیند

برنامه های توسعه کشور و ارائه پیشنهادهایی برای برنامه مصمم توسعه

عنوان گزارش: تحلیل مسائل و موانع بهینه‌سازی مشارکت بخش خصوصی در فرآیند برنامه‌های توسعه کشور و ارائه پیشنهادهایی برای
برنامه هفتم توسعه
انتشار: امور کمیسیون های تخصصی اتاق ایران
شماره گزارش: ۱۹۰۱۵۲
تابستان ۱۴۰۱

فهرست

۳.....	کمیسیون توسعه صادرات غیرنفتی.....
۱۶.....	کمیسیون حقوقی و حمایت های قضایی و مقرراتی.....

کمیسیون توسعه صادرات غیرنفتی

پیشنهادی برنامه هفتم توسعه برای خدمات پشتیبان صادرات:

ردیف	نتایج	درون داد	فعالیت	خروجی	دستاورد	تأثیر
۱	تسهیل فرایند تجارت	منابع مالی منابع انسانی	تدوین پیش نویس سند آمایش لجستیکی کشور اخذ نظرات ذینفعان تصویب در مراجع ذیصلاح ابلاغ و نظارت بر حسن انجام کار و پایش آن	سند آمایش لجستیکی کشور	تسهیل و روان سازی صادرات و واردات	افزایش صادرات
۲	تسهیل فرایند تجارت	منابع مالی منابع انسانی	فهرستی از کمبود امکانات زیربنای بنادر کشور برآورد منابع مالی مورد نیاز تامین مالی از صندوق توسعه ملی، بانکها تجهیز بنادر	توسعه زیرساختهای بندری کاهش هزینه های صادرات و واردات	تسهیل و روان سازی صادرات و واردات	افزایش صادرات
۳	تامین مالی پروژه های زیرساختی	منابع مالی	تهیه طرح توجیحی اخذ مصوبه از بانک مرکزی راه اندازی بانک	راه اندازی بانک زیرساخت	تامین مالی طرح های زیرساختی کشور	افزایش صادرات

ردیف	نتایج	درون داد	فعالیت	خروجی	دستاورد	تأثیر
۴	توسعه خدمات گمرکی	منابع مالی	تهیه فهرست امکانات مورد نیاز تهیه منابع مالی از بودجه دولت تهیه و نصب تجهیزات و سیستم‌های الکترونیکی	مجهرز بودن گمرکات کشور به سیستم‌های الکترونیکی	کاهش هزینه‌های گمرکی بطور کلی	افزایش صادرات کاهش قیمت تمام شده کالاها به جهت تسهیل ورود کالاها به کشور
۵	توسعه خدمات صندوق ضمانت صادرات	منابع مالی	برآورد میزان سرمایه مورد نیاز درج در بودجه سنواتی تخصیص به موقع و به اندازه کافی بودجه	پوشش بالاتر بیمه صادراتی	کاهش خسارت تجار	افزایش صادرات
۶	تسهیل ورود و خروج فعالیت اقتصادی	-	مذاکره با شرکای تجاری انعقاد موافقت‌نامه	لغو روادید بین کشور صدور روادید در فرودگاهها	آزادی و کاهش هزینه‌های ورود	افزایش صادرات
۷	کاهش هزینه‌های مبادله	نیروی انسانی	مذاکره با شرکای تجاری انعقاد موافقت‌نامه بین طرفین	حل و فصل اختلاف در مرکز داوری	گسترش روابط تجاری منطقه‌ای و بین‌المللی	افزایش صادرات

اولویت یا اهداف توسعه: (تاثیر مورد نظر): افزایش بهره‌وری

ردیف	شاخص، مطالعات پایه	روش های تایید یا تصدیق	مخاطرات و فرضیات	نقش نهادهای همکار	منابع مختلف	
۱	سند آمایش لجستیکی کشور	تعداد اسناد	هیات وزیران	کمبود منابع مالی	وزارت راه و شهرسازی	منابع مالی
۲	توسعه زیرساخت‌های بندری	تعداد زیرساختها	سازمان بنادر و دریانوردی	کمبود منابع مالی	وزارت راه و شهرسازی/سازمان برنامه و بودجه	منابع مالی نیروی انسانی
	کاهش هزینه‌های صادرات و واردات	سهم هزینه‌های بندری در کل	میدانی	کمبود منابع مالی	وزارت راه و شهرسازی/سازمان برنامه و بودجه	منابع مالی نیروی انسانی
۳	راه‌اندازی بانک زیرساخت	تعداد	بانک مرکزی	تامین منابع مالی	بانک مرکزی/ وزارت امور اقتصادی و دارایی/ وزارت راه و شهرسازی	منابع مالی و منابع انسانی

ردیف	شاخص، مطالعات پایه	روش های تایید یا تصدیق	مخاطرات و فرضیات	نقش نهادهای همکار	منابع مختلف	
۴	تجهیز گمرکات کشور	تعداد دستگاهها	گمرک	کمبود منابع مالی	وزارت امور اقتصادی / گمرک / سازمان برنامه و بودجه	منابع مالی
۵	پوشش خدمات بیمه صادراتی	سهم از صادرات غیرنفتی	صندوق ضمانت صادرات	کمبود منابع مالی	سازمان برنامه و بودجه / وزارت صنعت، معدن و تجارت / صندوق ضمانت	منابع مالی
۶	لغو روادید با شرکای تجاری و روادید در فرودگاه	تعداد لغوها	وزارت امور خارجه	بی ثباتی در روابط فی مابین	وزارت امور خارجه / وزارتخانه های تولیدی	-
۷	حل و فصل و کاهش اختلافات تجاری	تعداد پرونده های تجاری حل شده	اتاق بازرگانی ایران	بی ثباتی در روابط فی مابین	وزارت دادگستری / اتاق بازرگانی ایران / وزارت امور خارجه	منابع مالی افراد متخصص

حکم احصاء شده:

- ۱- وزارت راه و شهرسازی مکلف است نسبت به تهیه آمایش مراکز لجستیکی کشور تا پایان سال اول برنامه هفتم اقدام و به تصویب مراجع ذیصلاح برساند.
- ۲- وزارت راه و شهرسازی مکلف است به منظور تسهیل فرایند صادرات و واردات با شرکای تجاری نسبت به احداث مراکز لجستیکی مرزی، تقویت تجهیزات بنادر از جمله باراندازها، انبارها و خرید کشتی‌های رو-رو اقدام نماید.
- ۳- بانک مرکزی مکلف است با همکاری وزارت راه و شهرسازی و وزارت امور اقتصادی و دارایی به منظور سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، نسبت به راه‌اندازی بانک توسعه زیرساخت‌ها اقدام نماید.
- ۴- گمرک ج.ا.ایران مکلف است نسبت به فراهم کردن زیرساخت‌ها و تجهیزات و سیستم‌های الکترونیکی موردنیاز گمرکات کشور نظیر دستگاه‌های ایکس ری در مبادی ورودی گمرکات و به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات را با رعایت قوانین تجارت الکترونیک و مدیریت خدمات کشوری اقدام نماید.
- ۵- دولت مکلف است در راستای تقویت صادرات غیرنفتی و حمایت مؤثر از فعالیت صنایع کوچک و متوسط کشور، سرمایه صندوق ضمانت صادرات ایران را طی برنامه هفتم دو برابر نماید.
- ۶- وزارت خارجه و نمایندگی‌های ایران مکلف‌اند جهت تسهیل فرایند تجارت، نسبت به لغو روادید تجاری یا اخذ روادید در فرودگاهها با کشورهای شرکای اصلی برای فعالان اقتصادی، سرمایه‌گذاران و تجار اقدام نمایند.
- ۷- وزارت دادگستری مکلف است با همکاری وزارت امور خارجه و اتاق بازرگانی ایران، سازوکار دوجانبه لازم را بین اتاق‌های بازرگانی کشورهای هدف صادراتی همسایه به‌منظور رسمیت بخشی به مراکز دآوری و میانجی‌گری تجارت بین‌الملل برای ایجاد سازوکار کارآمد حل مشکلات حقوقی بین بخش خصوصی داخلی و کشورهای هدف تجاری فراهم آورد.

تدوین احکام پیشنهادی: کمیسیون توسعه صادرات غیرنفتی

ردیف	نتایج (هدف)	درون داد	فعالیت	خروجی	دستاورد	تأثیر
۱	رهایی از اقتصاد تک محصولی و کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی	منابع انسانی	تهیه سند پیشنهادی توسعه تجارت خارجی دریافت نظرات کلیه دستگاهها و خبرگان حصول اجماع ذینفعان تصویب در هیات وزیران تقسیم کار دستگاهی	سند توسعه تجارت خارجی کشور	متنوع سازی اقتصاد	کاهش نوسانات نرخ ارز و جلوگیری از تورم مقاوم سازی اقتصاد پایدار سازی اشتغال بهبود وضعیت فقر افزایش رشد اقتصادی
۲	ارتقاء صادرات کالاها و خدمات با ارزش افزوده بالا و پایدار سازی آن	منابع انسانی آموزش تجار	مذاکرات اولیه تهیه پیش نویس فهرست کالاها (مثبت یا منفی) اجماع سازی داخلی روی فهرست کالاها مذاکرات نهایی انعقاد و تعمیق موافقت نامه های تجارت ترجیحی و آزاد با کشورها تهیه کلیه اسناد مورد نیاز برای اجرایی کردن موافقت نامه (نظیر گواهی نامه مبدا)	حذف موانع تجاری پیش روی تجار و بازرگانان	افزایش همکاریهای تجاری با کشورها و روان سازی و تسهیل تجارت	رشد اقتصادی صادرات محور افزایش اشتغال پایدار

ردیف	نتایج (هدف)	درون داد	فعالیت	خروجی	دستاورد	تأثیر
۳	شفاف سازی و تسهیل فرآیند واردات و صادرات کالا	منابع انسانی	تهیه پیش نویس قانون بازنگری قانون مقررات صادرات و واردات تهیه پیش نویس قانون امور گمرکی تصویب در هیات دولت و مجلس	قانون مقررات صادرات و واردات قانون امور گمرکی	پیش بینی پذیر کردن فضای تجاری کشور	افزایش رقابت پذیری صادراتی ناشی از کاهش هزینه‌ها
۴	پایدارسازی توسعه صادرات کالاهای غیرنفتی	منابع انسانی	برنامه ریزی وزارت جهاد کشاورزی برای تولید محصولات کشاورزی وضع عوارض بر صادرات بجای ممنوعیت در موارد استثنا پیش آگهی حداقل سه ماه قبل از اجرا	انجام تعهدات طرف ایرانی در قراردادهای خارجی	از بین رفتن اعتماد طرف خارجی به تجار ایرانی	افزایش اعتماد طرف خارجی و کاهش کمتر صادرات غیرنفتی ناشی از وضع عوارض
۵	اثربخشی سیاستهای توسعه تجارت	منابع انسانی منابع مالی	تهیه پیش نویس قانون ادغام شرکت سهامی نمایشگاههای بین‌المللی ج.ا.ایران در سازمان توسعه تجارت تصویب در هیات وزیران انجام فرایند ادغام	برنامه ریزی مناسب برگزاری رویدادهای نمایشگاهی، انجام اقدامات ترویجی و پایدارسازی درآمدهای سازمان توسعه تجارت	مدیریت یکپارچه و سیاستگذاری جامع	افزایش صادرات افزایش رشد اقتصادی
۶	توسعه رویکرد برونگرایی اقتصاد با تاکید بر توسعه کالاهای با کیفیت بالا	منابع مالی نیروی انسانی متخصص	تخصیص منابع مالی به توسعه زیرساختها گزینش بنگاه/ کالا ارتقاء دهنده کالاهای با ارزش افزوده بالا	ایجاد زیرساختهای تجاری متنوع سازی کالاها و بازارها	تضمین رشد اقتصادی بلندمدت کشور افزایش انگیزه افراد تحصیل کرده جهت کار در کشور	افزایش رقابت پذیری کالاهای صادراتی کشور ارتقاء و حرکت در مسیر بلندمدت رشد اقتصادی

تأثیر	دستاورد	خروجی	فعالیت	درون داد	نتایج (هدف)	ردیف
		افزایش کالاهای با ارزش افزوده بالا و پیچیدگی بالای اقتصادی رشد اقتصادی در کوتاه مدت	برنامه آموزش صادراتی کردن بنگاههای دانش بنیان رصد و پایش بنگاههای دانش بنیان انتخاب شده			

اولویت یا اهداف توسعه: (تاثیر مورد نظر): افزایش بهره وری

منابع مختلف	نقش نهادهای همکار	مخاطرات و فرضیات	روش های تایید یا تصدیق	شاخص، مطالعات پایه	ردیف
منابع حاصل از بودجه وزارت صنعت، معدن و تجارت	وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، بانک مرکزی و وزارت امور اقتصادی و دارایی	تغییر رویکرد مدیران دستگاهها مبنی بر توسعه صادرات تنها راه برون رفت از وضع موجود و رشد بلندمدت	تصویب در هیات وزیران	تعداد اسناد	سند توسعه تجارت خارجی کشور
منابع حاصل از بودجه وزارت صنعت، معدن و تجارت	وزارت جهاد کشاورزی	برطرف کردن موانع تجاری و کاهش هزینه های مبادله ای	آمارهای منتشره از سوی گمرک	سهم ارزش صادرات کالاهای غیرنفتی از کل صادرات	توسعه صادرات غیرنفتی
منابع حاصل از بودجه وزارت صنعت، معدن و تجارت	همه دستگاههای ذینفع در صادرات کالاهای غیرنفتی	انتخاب تیم مذاکره ای قوی	متن موافقت نامه آمارهای منتشره سایت ITC	تغییرات در متوسط نرخ تعرفه اعمالی حذف موانع غیرتعرفه ای (تعداد)	کاهش موانع تعرفه ها و غیرتعرفه ای شرکا

منابع مختلف	نقش نهادهای همکار	مخاطرات و فرضیات	روش های تایید یا تصدیق	شاخص، مطالعات پایه	رديف
منابع حاصل از بودجه وزارت صنعت، معدن و تجارت	همه دستگاههای ذینفع در صادرات کالاهای غیرنفتی	انتخاب درست کالاهای مشمول موافقت نامه ترجیحی و فهرست منفی تجارت آزاد	آمار گمرک	صادرات و واردات ما بین کشورها	افزایش تجارت فی مابین
منابع حاصل از بودجه وزارت صنعت، معدن و تجارت	همه دستگاههای ذینفع در صادرات کالاهای غیرنفتی و واردات	توجه به کمبودهای فراوان نسبت به موضوعات جدید سیاست تجاری توجه به مسائل اساسی و کلان سیاست تجاری توجه به تزاخم بین قوانین	تصویب در مجلس	تعداد اسناد	قانون مقررات صادرات و واردات قانون امور گمرکی
منابع حاصل از بودجه وزارت صنعت، معدن و تجارت	وزارت صمت/ وزارت جهاد کشاورزی/ گمرک	پیش بینی بازار کالاهای مرتبط با تنظیم بازار	بخشنامه‌های صادره توسط وزارت صمت/ وزارت جهاد کشاورزی	تعداد ممنوعیت‌ها	کاهش ممنوعیت‌های صادراتی
منابع سازمان توسعه تجارت	سازمان توسعه/ شهرکهای صنعتی/	توجه به برنامه های اثربخش صادرات عمدتا متمرکز بر بنگاههای کوچک و متوسط جهت صادراتی کردن آنها	سازمان توسعه تجارت	تعداد دوره های آموزشی	افزایش برنامه های ترویجی

منابع مختلف	نقش نهادهای همکار	مخاطرات و فرضیات	روش های تایید یا تصدیق	شاخص، مطالعات پایه	رديف
منابع سازمان توسعه تجارت	سازمان توسعه تجارت	تخصیص درست منابع به برنامه‌ها اثربخش	سازمان برنامه و بودجه	بودجه سازمان توسعه	افزایش درآمدهای سازمان توسعه
ردیف بودجه اختصاصی افراد متخصص	سازمان توسعه تجارت با همکاری وزارت امور خارجه	انتخاب بازارهای هدف مناسب تخصیص به موقع اعتبارات بودجه کافی برای بسته سیاستی	سازمان توسعه	تعداد رایزنان بازرگانی بودجه حمایت از حضور در نمایشگاهها بودجه اعزام هیات‌های تجاری بودجه کمک به راه‌اندازی پایانه‌های صادراتی در بازارهای هدف بودجه کمک به راه‌اندازی مراکز تجاری	توسعه زیرساختهای تجاری
ردیف بودجه اختصاصی	سازمان برنامه و بودجه / سازمان توسعه تجارت	سبب صادراتی بدون در نظر گرفتن فصل ۲۷ کتاب مقررات صادرات و واردات	گمرک	سهام ۲۰ قلم اول صادراتی سهام ۱۰ کشور اول شریک تجاری صادراتی	متنوع سازی محصولات و بازارها

منابع مختلف	نقش نهادهای همکار	مخاطرات و فرضیات	روش های تایید یا تصدیق	شاخص، مطالعات پایه	ردیف
منابع مالی سازمان توسعه	سازمان برنامه و بودجه / سازمان توسعه تجارت / بنیاد نخبگان	کمک به صادراتی شدن بنگاههای فعال در عرصه دانش بنیان بصورت مستقیم و یا از طریق شرکتهای مدیریت صادرات	گمرک / سازمان توسعه تجارت	سهم کالاهای با ارزش افزوده بالا در صادرات غیرنفتی کشور	افزایش سهم کالاهای با ارزش افزوده بالا
منابع مالی سازمان توسعه	سازمان برنامه و بودجه / سازمان توسعه تجارت / بنیاد نخبگان	انتخاب کالاهای با پیچیدگی اقتصادی بالا	گمرک / سازمان توسعه تجارت	سهم کالاهای با پیچیدگی اقتصادی بالا در سبد صادراتی کشور	افزایش سهم کالاهای با پیچیدگی اقتصادی بالا

حکم احصاء شده:

وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است:

- ۱- با همکاری وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، بانک مرکزی و وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است، سند تجارت خارجی کشور را تا پایان سال دوم برنامه تهیه و به تصویب مرجع ذی ربط برساند
- ۲- به منظور گسترش همکاریهای منطقه‌ای و تعامل با شرکای اصلی نسبت به انعقاد و تعمیق موافقت‌نامه‌های تجارت ترجیحی و آزاد اقدام نماید. تعمیق موافقت‌نامه تجارت ترجیحی با کشورهای ترکیه، پاکستان و افغانستان و انعقاد موافقت‌نامه تجارت ترجیحی با هند، اندونزی و تایلند در میان‌مدت و تجارت آزاد در بلندمدت (همانند مورد اوراسیا) در اولویت باشد.
- ۳- به منظور هم‌پیوندی فعال با اقتصاد جهانی و رونق بخشیدن به تجارت خارجی، قانون مقررات صادرات و واردات و قانون امور گمرکی را بازنگری نموده و به تصویب مرجع ذی ربط برساند.
- ۴- در طول سالهای برنامه صادرات کالایی ممنوع نخواهد شد. مگر در موارد ذیل:
 - الف - اشیاء عتیقه و میراث فرهنگی
 - ب - اقلام دامی یا نباتی که جنبه حفظ ذخایر ژنتیک و یا حفاظت محیط زیست داشته باشند.تبصره ۱: محدودسازی صادرات (جهت تنظیم بازار داخلی) صرفاً از طریق وضع عوارض صادراتی قابل انجام است.
- ۵- به منظور مدیریت یکپارچه و پیشبرد اهداف ترویجی و پایدارسازی منابع بودجه سازمان توسعه تجارت، تا پایان سال اول برنامه زمینه ادغام شرکت سهامی نمایشگاه‌های بین‌المللی ج.ا.ایران در سازمان توسعه تجارت را فراهم آورد.
- ۶- به منظور برنامه‌ریزی و اثربخشی سیاستها، اعتبارات لازم برای حمایت و تشویق صادرات غیرنفتی کالا و خدمات در بودجه سنواتی دیده شود.
- ۷- با همکاری معاونت علمی و فن‌آوری ریاست جمهوری، سهم صادرات کالاهای با فناوری بالای کشور از ۱ درصد در سال ۱۴۰۱ به ۳ درصد در سال ۱۴۰۵ ارتقاء یابد. (در جداول بند ۷ در قالب بند ۶ دیده شده است)

کمیسیون حقوقی و حمایت های قضایی و مقرراتی

مقدمه:

تاریخ توسعه ایران "تاریخ بی توجهی به واقعیت ها" است. بی توجهی به بسیاری از واقعیات پیرامون عامل مهمی در توسعه نیافتگی کشورمان است. نظام اداری ما به واسطه معضلات فرهنگی و عوامل سیاسی، مستأصل و از کار افتاده است. در نبود احزاب سیاسی حتی اگر به سرعت مسیر توسعه را به غلط طی کنیم در واقع برای توسعه ایجاد هزینه کرده ایم و سرعت توسعه بسیار کند می شود چراکه حزب به واسطه خواست همیشگی اش برای کسب قدرت مجبور است از جامعه بازخورد بگیرد در نتیجه یا حرکاتش را کنترل می کند و یا به اصلاح مسیر می پردازد. ما در ایران به واسطه توسعه سیاسی ناقص و یا عدم پیشرفت در پروسه توسعه سیاسی، از نبود احزاب قدرتمند رنج می بریم و دولت ها از بازخورد اجتماعی فعالیت های خود، محروم بوده اند. در نبود احزاب صحنه، مبارزات سیاسی به مکانی برای کسب منافع شخصی، قبیله ای، جناحی، گروهی و بانندی تبدیل می شود و دولت بجای کمک به فرایند توسعه، اعمالی مخمل یا مخرب توسعه انجام می دهد، از این ها گذشته فرهنگ امروز ایرانی فرهنگ توسعه ای نیست. در فرهنگ توسعه یافته موضوعاتی همچون: انتقادناپذیری، تعارفات بی جا، شخصی شدن پدیده های اجتماعی و ملی نیست. در ایران مرزهای میان تدبیر فردی و مصالح اجتماعی به شدت مخدوش است و بارها دیده شده است. این چنین است که توسعه نیافتگی ملت ما از معضلات فرهنگی در رنج است. گاه دیده شده که انتقاد به یک اندیشه تبدیل به دشمنی و حمله به یک صاحب آن می شود. و حق زندگی و معیشت هم از آن گرفته می شود. در نتیجه پاشنه در بجای چرخش حول انتقاد و اصلاح حول خصومت و تضاد می چرخد و فرد انتقاد را نه به مثابه تلاشی برای اصلاح وضعیت بلکه برای تسویه حساب سیاسی بکار می گیرد. این معضل، فرهنگی است. میوه حاصل از این وضعیت قطعاً توسعه نیست. در سایر حوزه های فرهنگی نظیر رعایت قوانین، رعایت حقوق مردم، رعایت منافع اجتماع، فرهنگ کار، فرهنگ مالیات، فرهنگ پس انداز، الگوی مصرف، استفاده از امکانات عمومی، مسائل زیادی وجود دارد و دستگاه های فرهنگی بجای پرداختن به آن ها در مسیر دیگری جولان می کنند و بودجه و اعتبارات دولت در مسیر صحیح و در جای خود به مصرف نمی رسانند.

در فرایند توسعه، جامعه ایران با مسئله و بحران سازش کرده است سازش با مسئله و بحران، ویژگی اساسی سیستم های توسعه در تاریخ معاصر ایران است. این مشکل امروزه مانند یک غده سرطانی همراه ماست و ما با مشکلات به همزیستی مسالمت آمیز رسیده ایم. زیرا وقتی که بازخوردهایی از ناکارآمدی های سیستم ها و نهادهای مختلف در ایران به ما می رسد باید یا سیستم اصلاح شود یا جای خود را به سیستم و طرز تفکر دیگر بدهد اما این گونه نمی شود. در بسیاری از موارد، چه قبل و چه پس از انقلاب با مسائل سازش کرده ایم. مثلاً اگر انتقادهایی در حوزه های مختلف می شود. اجتماع بخش از این انتقادات را می پذیرد اما سیاست گذار به آن بی توجه است و بجای تلاش جهت رفع مشکلات یا در نظر گرفتن آن در برنامه بعدی، مسئله را کتمان یا فراموش می کند و این مشکل بر مشکلات قبلی افزوده می شود.

۲- نقش تعارض منافع دولتمردان در عدم موفقیت طرح های توسعه کشور

از ابتدای شکل گیری انقلاب اسلامی، وجود موقعیت های تعارض منافع در اجزا مدیریتی کشور، زمینه بروز ناکارآمدی و شکل گیری تعارضات منافع مکرر در تمامی طرح های کلان و برنامه های شش گانه توسعه را مهیا نموده است.

تعارض منافع چیست؟

باید گفت تعارض منافع یک «موقعیت» است؛ در واقع تعارض منافع ناشی از قرار گرفتن فرد یا افراد (اعم از حقیقی و یا حقوقی) در موقعیتی است که برایشان امکان انتخاب میان منافع عمومی و منافع شخصی ایجاد می‌شود و آنها در چنین موقعیتی میان این دو انتخاب قرار می‌گیرند. تعارض منافع نه اتفاقی تازه است و نه صرفاً به عرصه مسائل شغلی بازمی‌گردد. باتوجه به تعریف فوق، در این دوران نشانه‌ها و تعاریف عینی برای تعارض منافع در دولتهای مختلف که مجری پیاده سازی برنامه های توسعه کشور بوده اند کاملاً مشخص شده است که بر مبنای آنها می‌توان مصادیقش را یافت.

تعارض منافع در ساختار مجریان اجرای طرح های توسعه شش گانه:

یکی از تعارضات منافع موجود در ساختار سازمانها و وزارت خانه ها تعارض بین ساختار و وظایف مندرج در طرحها با مجریان میباشد. این تعارض موجب می‌گردد که ساختار سازمانی که بر اساس و الهام گرفته از اهداف و وظایف آن سازمان تعیین می‌شوند با اهداف تفکیکی آن تداخل داشته باشد و این امر باعث شکل گیری نوعی تعارض منافع در آن مؤسسه خواهد شد و بروز ناکارآمدی در عملکرد سازمان نسبت به تکالیف مقرر در مورد طرح های توسعه را در پی خواهد داشت و دستیابی به اهداف را با مشکل مواجه خواهد کرد.

از دیگر ایرادات وارده به ساختار که باعث تعارض در منافع مجریان پیاده سازی طرح های توسعه میگردد به واسطه اختیارات، منابع درآمدی پایدار، حقوق و وظایفی که حاکمیت به آن سازمان اعطا کرده است، مانع بهره‌وری مطلوب و منجر به کاهش کارآمدی آن شده است.

تعدد قوانین مانع از اجرای مطلوب طرح های توسعه

باتوجه به آنکه قوانین جاری بر قوای سه گانه کشور بالاخص با قوه قضائیه عمدتاً با رویکرد کیفری و جرم‌انگاری به برخی از مصادیق تبعات تعلل سازمانی توجه شده است و بستر کلی این قوانین، پیشگیری از فساد یا برخورد با فساد است بخش مهمی از مصادیق تعارض منافع به‌ویژه تعارض منافع مقامات، مسئولان و کارگزاران سیاسی و مقررات‌گذار، تعارض منافع دارندگان وظایف و اختیارات کنترلی، نظارتی و بازرسی و دارندگان وظایف و اختیارات محاسباتی، ارزیابی، ارزشیابی و ممیزی، تعارض منافع اشخاصی که همزمان راجع به موضوعات مشابه به مقامات یا واحدهای مشابه یا متناظر اجرایی، پژوهشی، مشورتی و سیاستگذاری مشاوره می‌دهند، اشخاصی که وظیفه صدور هر نوع گواهی یا مجوز بر عهده آنها گذاشته شده است، اشخاصی که طبق قانون، مجاز به تصدی مشاغل یا سمت‌های متعدد هستند، اشخاصی که امور متقاضیان خدمت را به دفتر یا موسسه خصوصی یا هر محل دیگری که در آن، سهام یا ذی‌نفع هستند ارجاع می‌دهند، اشخاصی که از اختیار اعطای کمک به افراد، سازمان‌ها و مؤسسات غیردولتی برخوردارند و برخی دیگر از حوزه‌های مهم تعارض منافع، در این قوانین، مورد توجه واقع نشده‌اند. افزون بر این، سازوکار مناسبی برای شناسایی و مدیریت انواع تعارض منافع تدارک دیده نشده است.

قانون منع مداخله وزراء و نمایندگان مجلسین و کارمندان دولت در معاملات دولتی و کشوری مصوب ۱۳۳۷

قانون ممنوعیت اخذ پورسانت در معاملات خارجی مصوب ۱۳۷۲

قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل مصوب ۱۳۷۳

قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶

قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷

قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴

قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد مصوب ۱۳۹۰

قانون رسیدگی به داریی مقامات، مسئولان و کارگزاران جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۱

همانگونه که اشاره شد وجود این همه قوانین، باعث میشود که ترس و دلهره سراسر وجود مجریان را در برگیرد و مانع از اتخاذ تصمیمات مورد نیاز مدیران گردد و این یکی از اصلی ترین علل عدم تمایل مدیران به انجام امورات بلندمدت میباشد.

۱- نقش قانون اساسی در برنامه های توسعه کشور:

مورد دیگر که بحثی بسیار جدی است الزاماتی است که قانون اساسی در امر توسعه کشور بر عهده سیاست گذار نهاده و باید انجام گیرد. متأسفانه بخش های بسیاری از قانون اساسی اجرایی نشده و همچنان بلااستفاده مانده است. اجرای تام و تمام قانون اساسی یکی از آرمان های بلند انقلابی است که ما ۴۳ سال پیش برای آن خونها داده شده و بسیار مهم است که بدانیم بر سر این قانون که با رأی بسیار بالایی به تصویب رسید چه آمده است. این تعارض است که ما اصولی در قانون اساسی رأی همه ایرانیان را برای آن گرفته ایم و تصویب کرده ایم اما به طور کامل به آن عمل نمی کنیم مگر نه آنکه قانون اساسی تمامی آحاد جامعه را به یک چشم مینگرد و برای رفاه تمامی آنها بیک اندازه امتیاز قائل است پس چرا ما در هنگام برنامه ریزی توسعه کشور به استانها بیک اندازه بودجه ریزی و برنامه ریزی رفاهی نمیکنیم .

آیا در برنامه ریزی های کشور، بودجه استان کردستان و یا سیستان و بلوچستان با استان تهران با بودجه استان قم بر یک اساس میباشد؟.

این تبعیض از دیگر علل جدی عدم موفقیت برنامه های توسعه کشور است .

اتصال ایران به جامعه جهانی، از اصلی ترین موارد پیش نیاز توسعه کشور

آنچه در مبانی توسعه مهم است نگاه حاکمیت در واقعیت امر وبدون استفاده ابزاری و شعاری از توسعه است که باید تکلیف خود را با توسعه، مدرنیته و باورها و نگرش های جدید و نظم جهانی روشن کند. و در جهت مخالف جریان آب شنا نکند. البته این به معنی دست کشیدن از آرمان های ما نیست بلکه باید با یک برنامه باثبات و بلندمدت همه آرمان های خود را در قالب آن به اجرا درآوریم . این شیوه باید خود را در لابه لای برنامه ریزی های توسعه نشان دهد و پاسخگوی همه نتایج خوب و بد آن باشد. باید نهادهای دموکراتیک تشکیل دهیم که بر اساس شیوه حکمرانی خوب شکل گیرند و در ذات خود باورها و هدف های توسعه را داشته باشند و فرایندهای اجتماعی حاکم و ناظر بر آن نیز تعریف کنند، این گونه همه نهادها و سازوکار قدرت به قانون پایبند می شوند و تأثیر شیوه حکومت بر برنامه ریزی های ما نیز گسترده تر می شود.

واقعیت آنست که عملکرد جزیره ای دستگاه های مختلف با استقلال مالی، انسانی و اجرایی و همچنین بی ثباتی در سیاست گذاری و تصمیم گیری های اقتصادی یکی از عمده ترین موانع پیشبرد برنامه های توسعه ایران هستند. همچنان که شیوه های بودجه ریزی در سازمان برنامه ریزی در دوره های مختلف از مشکلات بسیاری رنج می برد و تبعات فراوانی بر توسعه ایران داشته، نهادهای مستقل و شرکت های دولتی و شبه دولتی متعددی که حدود مرز و وظایف و اختیاراتشان مشخص نشده آثار ناگواری بر برنامه ریزی توسعه دارند. همچنین تداخل در وظایف و تصمیم گیری میان دستگاه ها و شرکت های دولتی و غیردولتی در همراهی با نهادهای نامتعارف، در نظام برنامه ریزی ایجاد اختلال می کنند و به دلیل نبود حدود مرز مشخص در اجرای وظایف و عدم پاسخگویی آن ها دستاورد چندانی نداشته ایم. یکی از بزرگ ترین مسائل مبتلا به برنامه ریزی توسعه در ایران عدم ثبات در سیاست گذاری اقتصادی است. این عامل اصلی ترین دلیل شکست برنامه های توسعه در ایران است. همراه با تغییر هر رییس جمهور، لیست عظیمی از سیاست های اقتصادی هم تغییر می کند. مقایسه کوچکی میان دولت های پهلوی اول، پهلوی دوم، دولت سازندگی (هاشمی رفسنجانی)، دولت اصلاحات (سید محمد خاتمی)، دولت عدالت محور (احمدی نژاد)، دولت تدبیر و امید (دولت روحانی) و دولت کار و کرامت (دولت رئیسی) به ما نشان می دهد که در زمینه پارانه ها، بهداشت، نرخ بهره و دستمزد و مسئله قیمت ها، نرخ ارز، درآمدهای نفتی، سازمان برنامه،

بانک مرکزی، شورای اقتصاد، شورای پول و اعتبار، چاپ پول، سیاست‌های مالی، پولی، سیاست‌های توزیعی، تخصیصی و درآمدی چگونه ۱۸۰درجه متفاوت عمل کرده شده است. شما تغییرات نرخ بهره به‌عنوان کلیدی‌ترین متغیر اقتصادی را رصد کنید ببینید در طول ادوار دولتهای قبل چه نوسانی داشته است؟ به همین ترتیب سرمایه‌گذاری و منافع کشور هم نوسان داشته است. یا نرخ ارز، نرخ تورم، نرخ بیکاری چگونه نوسان داشته‌اند. دلیل عمده این نوسانات عدم ثبات در سیاست‌گذاری اقتصادی است. و خود سیاست‌ها چقدر باهم در تضاد است. به‌رحال نوسان در این زمینه بسیار زیاد است و نکته مهم آنکه سهم سرانه جمعیتی کشور در بخش خدمات به نسبت سهم سرمایه‌گذاری در آب، ساختمان، کشاورزی و نفت تفاوت فاحشی دارد

ادوار مختلف برنامه‌های توسعه شش‌گانه

برنامه اول توسعه ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲

برنامه دوم توسعه ۱۳۷۴ تا ۱۳۷۸

برنامه سوم توسعه ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳

برنامه چهارم توسعه ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸

برنامه پنجم توسعه ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴

برنامه ششم توسعه ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰

موارد مشترک عدم توفیق همه طرح‌های توسعه کشور:

چه عواملی در میان این ناکامی‌های پی‌پی در ایران مشترک است که ما را از رسیدن به توسعه محروم نموده؟

۲- عوامل بیرونی و درونی بر روند توسعه بسیار تأثیر گذاشته است. مثلاً دخالت خارجی‌ها، گروه‌های فشار و ذی‌نفع از توسعه‌نیافتگی کشور، حضور نابجای افراد نااهل و غیرمتخصص در مناصب و تصمیم‌گیری‌های کلان به‌ویژه در حوزه‌های اقتصادی و اجتماعی و حتی سیاسی

۳- شخصیت‌ها و چهره‌های سرشناسی که باید جامعه را به‌سوی هماهنگی و یکپارچگی وهم افزایشی سوق دهند عکس آن را انجام داده‌اند، به‌ویژه دخالت افراد نااهل و غیرمتخصص در این حوزه مانند نظامیان و سیاسیون از مهم‌ترین عوامل عدم توفیق در برنامه‌ریزی توسعه در ایران است.

۴- اتخاذ تصمیمات اشتباه به دلیل عدم آشنایی تصمیم‌گیران نهایی و مقامات بالادست که با مبانی فنی و تئوریک پروسه برنامه‌ریزی، اقتصادی کشور آشنایی حداقلی هم نداشته‌اند موجب تخریب کل پروسه را فراهم آورده‌اند نمونه آن همین فرازوفروود سازمان برنامه‌ریزی کشورمان است.

۵- دخالت نظامیان، از گذشته‌های دور تاکنون دخالت نظامیان در نحوه اجرای طرح‌های توسعه کشور، روند بسیار پررنگ است و این گروه همواره توانسته‌اند قطار توسعه را از ریل خارج کنند. کارشکنی نظامیان و افراد غیرمتخصص و اختیارات فراقانونی این‌ها در تاریخ توسعه ایران پر است. البته این خطا هم بی‌دلیل نیست که خود برمی‌گردد به دغدغه صاحبان قدرت برای ایجاد و حفظ امنیت، و افزایش مداوم اعتبارات و بودجه نظامی که آن خود شاید توجیه دیگری مثلاً امنیتی داشته باشد. ناگفته پیداست که در وضعیت کنونی ایران موضوع امنیت مقوله‌ای متفاوت از گذشته است و نیازمند بحث جدایی است. ما اشتباهات بسیاری مرتکب شده‌ایم اما متأسفانه از اشتباهاتمان درس نمی‌گیریم. این در حالی است که کشورهای پیشرو در زمینه توسعه از اشتباهاتشان درس گرفته‌اند و نقاط قوت خود را مدام تقویت کرده و خطا را دوباره آزمایش نمی‌کنند.

این نظام باید چه ساختار و ویژگی‌هایی داشته باشد تا در عین توجه به وجوه مختلف توسعه، موردحمایت نیروهای مختلف اجتماعی و سیاسی هم باشد؟

فاصله عمده ویژگی‌های مدیران مجری طرح‌های توسعه کشور با پیش‌نیازها:

نظام مدیریتی مجریان طرح‌های توسعه، نخست باید به توسعه با همه جنبه‌ها و بخش‌های مختلف آن توجه داشته باشد. نظام توسعه بدون توجه به ابعاد سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، زیست‌محیطی و حقوق بشر، و آزادی‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی که خود تعریف مشخصی دارد میوه‌ای نارس به بار می‌آورد. نظام برنامه‌ریزی ما باید مبتنی بر این موضوعات باشد. البته این ابعاد بنا به مقتضیات زمان تعریف می‌شوند و هیچ‌یک از ابعاد توسعه را نباید محتوم و حتمی فرض کرد. متأسفانه نادیده گرفتن این مبانی موجب شده تا در ایران آنچه به‌عنوان برنامه بر روی کاغذ می‌آید با آنچه به‌عنوان رویکرد عملیاتی برنامه مشاهده می‌شود اختلاف فاحش داشته باشد و بنا بر برخی آمار، تنها ۳۰٪ برنامه‌های طراحی‌شده عملیاتی می‌شود که این یعنی شکاف و گسستی بزرگ محسوب شده و رفع آن نیازمند تعمق جدی است. حال اگر موفق به پایه‌ریزی نظام برنامه‌ریزی صحیح شویم سیاست‌گذاری اقتصادی باثبات بخش مهم این نظام است.

از عمده‌ترین معضلات نظام اداری ایران می‌تواند به بی‌انضباطی، تداخل عملکرد و جزیره‌ای عمل کردن، تفوق روابط بر ضوابط، بی‌ثباتی مدیریت‌ها، بوروکراسی شدید و عدم حاکمیت و اجرای قانون، فساد، عدم شایسته‌سالاری و ترجیح منافع خود بر جامعه دانست. ظهور شرایطی که دستیابی به منافع خود در تضاد با منافع جامعه باشد وضعیت خطرناکی پیش روی رشد و ترقی جامعه ایران گذاشته است.

عدم ثبات، مانع اصلی عدم موفقیت طرح‌های توسعه

تنظیم حدود مرز وظایف و اختیارات نهادها در نظام برنامه‌ریزی توسعه امری حیاتی است. شما همین‌ان در سال ۱۴۰۱ و با وجود حضور مقررترین دولت طی سالهای بعد از انقلاب هم همه این مشکلات را می‌بینید. بی‌انضباطی در سیاست‌گذاری و اجرا کاملاً مشهود است و مصداق بارز تداخل عملکرد در همین مبحث برنامه‌ریزی توسعه کاملاً مشهود است و سیاست‌گذاری اقتصادی کشور میان وزارت اقتصاد، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و بانک مرکزی در حال چرخش و نوسان است.

برنامه پنجم توسعه، کم‌دی‌ترین برنامه تنظیمی کشور

عملکرد پنج برنامه توسعه گذشته کشور از جمله برنامه پنجم توسعه که دارای بیشترین مواد قانونی با ۲۳۵ ماده و ۱۹۲ تبصره بوده، نشان می‌دهد نقش مطلوب و موثری در رشد اقتصادی، تثبیت قیمت‌ها، کاهش نرخ بیکاری، توسعه صادرات و کنترل واردات نداشته است، تا حدی که میانگین عملکرد پنج برنامه توسعه گذشته حدود ۵۰ درصد بوده است. چنانچه، به سند چشم‌انداز بیست‌ساله (سند راهبردی) که در سال ۱۳۸۲ ابلاغ و از سال ۱۳۸۴ (همزمان با شروع برنامه چهارم) اجرا شده است، نگاهی بیندازیم، مشاهده می‌کنیم که پیش‌بینی شده در سال ۱۴۰۴ نرخ تورم برابر با ۲ درصد و نرخ رشد اقتصادی برابر ۱۰ درصد و نرخ بیکاری معادل ۴ درصد شود، ولی آنچه در عمل اتفاق افتاده این است که نرخ تورم در پایان برنامه چهارم (تنفیذی ۱۳۸۹) و پایان برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۴) حدود ۱۲ درصد و نرخ رشد اقتصادی در پایان برنامه چهارم حدود ۶ درصد ثبت شده است. درخصوص پایان برنامه پنجم نیز گرچه بانک مرکزی گزارشی منتشر نکرده اما مرکز آمار این نرخ را یک درصد اعلام کرده است. نرخ بیکاری نیز در پایان برنامه چهارم حدود ۱۳ درصد و در پایان برنامه پنجم ۱۱ درصد بوده است. برای بررسی شکاف بین برنامه سند چشم‌انداز و عملکرد آن، در ابتدای موانع برنامه‌های توسعه کشور واکاوی شده و سپس برای دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز راه‌حلهایی که موجب پیشرفت و ترقی برنامه‌های توسعه می‌شوند، پیشنهاد شده است. از جمله موانع برنامه‌های

توسعه، می‌توان به سه عامل: وجود طرح‌های نافرجام، ارائه گزارش‌های غیرکارشناسی و ناهماهنگی در تقویم و رفتار سیاسی و اجرایی اشاره کرد که باعث شده تنظیم و ارائه این طرح‌ها بیشتر به یک شوخی شباهت داشته باشد تا یک طرح ملی ایرادات جدی برنامه ششم توسعه:

۲۸ دی ماه ۱۳۹۴ پس از نزدیک به چهار ماه تأخیر، دولت لایحه‌ای تحت عنوان «لایحه احکام مورد نیاز اجرای برنامه ششم توسعه» در ۳۱ ماده به مجلس شورای اسلامی تقدیم کرد. پیش از این نیز دولت در ۵ آبان‌ماه سال جاری، لایحه دیگری را با نام لایحه «تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور» به مجلس ارائه داده بود. با این همه، لویح تقدیمی نه لحاظ ساختاری و نه به لحاظ محتوایی شباهتی با برنامه‌های توسعه‌ای نداشته و تنها شامل برخی احکام کلی در برخی موضوعات بود.

از همان بدو ارائه و به فاصله کمتر از یک هفته از ارائه این لایحه تذکرات متعددی از سوی کارشناسان و نمایندگان مجلس در خصوص این موضوع داده شد. پاسخ دولت در مجموع این بود که جزییات برنامه لازم نیست به تصویب مجلس برسد اما اسناد پشتیبان لازم در اختیار نمایندگان قرار خواهد گرفت.

ایرادات طرح ششم از منظر ساختار

- ۱- آن لایحه فاقد شرایط ماده ۱ قانون برنامه و بودجه بود و به لحاظ حقوقی مصداق برنامه پنجساله نبود.
- ۲- لایحه تنها اقدام به ارائه بخشی از لایحه برنامه ششم کرده بود و آن نیز فقط بخشی است که طبق تشخیص دولت نیازمند اخذ مجوزهای قانونی از مجلس شورای اسلامی بوده است
- ۳- سند برنامه به جای تصویب توسط مجلس شورای اسلامی موکول به تصویب هیئت وزیران شده بود. این در حالی بود که تصویب برنامه در مجلس شورای اسلامی کارکردهای مهمی دارد که توسط دولت نادیده گرفته می‌شود.
- ۴- احکام مورد نیاز اجرای برنامه ششم توسعه، مجموعه‌ای از موضوعات نامنسجم و بعضاً غیرمرتبط بوده است.
- ۵- حسب نظر (مرکز پژوهش‌های مجلس - ۴ بهمن ۹۴) مرز بین آن لایحه با لایحه تنظیم برخی از احکام برنامه‌های توسعه کشور که قبلاً تقدیم مجلس شده بود، مشخص نیست.

ایرادات طرح ششم از منظر محتوا

- ۱- طرح فاقد هرگونه جداول و ارقام کمی بوده است. عدم تصویب اهداف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی توسط مجلس شورای اسلامی به معنای فقدان تعهد دولت به دستیابی به نتایج مشخص است.
 - ۲- مشخص نبودن اولویت‌ها و تناسب مجوزها با بحران‌های اقتصادی:
- در چنین شرایطی یکی از وظایف اصلی برنامه توسعه، مشخص ساختن اولویت‌هاست (این که منابع محدود موجود در کدام بخش‌های اقتصادی به کار گرفته شود تا بهترین نتیجه حاصل شود). با ملاحظه سند موجود هیچ نشانه‌ای از اولویت‌ها در برنامه به چشم نمی‌خورد.

- ۳- ارتباط ضعیف لایحه با سیاست‌های کلی برنامه ششم و سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی؛ آنچه مسلم است میان لایحه و سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه ارتباط ضعیفی وجود دارد. در برخی موارد مانند صندوق توسعه ملی، حکم موجود در لایحه مغایر سیاست‌های برنامه ششم است. در برخی موارد مشاهده می‌شود که موضوعات اساسی مطرح شده در سیاست‌های کلی مورد غفلت قرار گرفته‌اند. همین موضوع درباره ارتباط لایحه با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی نیز وجود دارد. (مرکز پژوهش‌های مجلس - ۴ بهمن ۹۴)

برنامه هفتم توسعه و اصلی‌ترین پیش‌نیاز: تشکیل نهاد دائمی تدوین برنامه‌های توسعه ملی در سازمان برنامه و بودجه:

یکی از آسیب‌های نهادی در تدوین برنامه‌های پنج‌ساله را باید در موقت بودن تشکیل ستاد تدوین برنامه به‌عنوان متولی هماهنگی، تلفیق و نگارش برنامه در سازمان برنامه و بودجه و نیز شوراهای برنامه‌ریزی دستگاه‌های اجرایی دانست که تنها برای یک دوره یک تا ۱/۵ ساله تشکیل و سپس منحل می‌شود. این موضوع در کنار تعویض پیاپی شخصیت‌های حقوقی عضو ستاد و شوراهای برنامه‌ریزی، موجب عدم انباشت و انتقال تجارب به‌دست آمده به دوره‌های بعدی و در پی آن قرارگیری برنامه‌نویسی در محاق تکرار اشتباهات یا عدم ادراک نارسایی‌ها شده است. از سوی دیگر فقدان وجود مرجعی، همانند کتابخانه ملی یا پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایران‌داک) که تمامی مطالعات، گزارش‌های تحلیلی و اسناد مصوب دستگاه‌های اجرایی و شوراهای مختلف در آن گردآوری و طبقه‌بندی شود موجب شده است تا دانش سرزمینی به‌دست آمده از پژوهش‌ها و اسناد مختلف نتواند آنچنان که شایسته است به کمک تدوین‌کنندگان برنامه بیاید. بنابراین پیشنهاد می‌شود یک «نهاد دائمی تدوین برنامه‌های توسعه ملی» متشکل از کارشناسان زبده سازمان برنامه و بودجه، دستگاه‌های اجرایی و مراکز پژوهشی در سازمان برنامه و بودجه تشکیل و به‌طور مستمر روی نظریه‌پردازی و ایده‌پردازی روی مفاهیم و موضوعاتی چون برنامه‌ریزی، توسعه ملی، منافع عمومی و نسبت آن با خواست عمومی مطالعه و بررسی کرده و وظیفه تدوین اسناد توسعه ملی میان‌مدت و بلندمدت را نیز برعهده بگیرد.

دومین پیش نیاز برنامه توسعه کشور: مبنا قراردادن نتایج اسناد آمایش سرزمین ملی و استانی:

با توجه به خلأ چهل ساله فقدان وجود سند ملی آمایش سرزمین در نظام برنامه‌ریزی کشور، مبتنی بر جزء ۱ بند الف ماده ۲۶ قانون برنامه ششم توسعه کشور، اسناد ملی و استانی آمایش سرزمین تدوین و تا شهریورماه ۱۳۹۹ مراحل تصویب نهایی آن در شورای عالی آمایش سرزمین طی خواهد شد. بنابراین دانش سرزمینی به‌دست آمده از این اسناد مشتمل بر چشم‌انداز توسعه سرزمینی کشور، نقش‌ها و وظایف تخصصی هر قلمرو در نظام تقسیم کار ملی و استانی، قلمروهای مستعد بارگذاری جمعیت و فعالیت و نیز سازمان فضایی (مشتمل بر کریدورها، کانون‌ها و قطب‌ها) افق توسعه‌یافتگی سرزمین و... باید به‌عنوان یکی از ورودی‌های مؤثر بر تدوین برنامه مدنظر قرار گیرد.

سومین پیش نیاز برنامه هفتم توسعه کشور تدوین سیاست‌های کلی پیشنهادی مبتنی بر مسائل و اولویت‌های کشور و ایده‌های جدید:

در گذشته سیاست‌های کلی برنامه‌های پنج‌ساله توسعه که توسط مقام معظم رهبری ابلاغ می‌شد، به‌صورت مستقیم ماحصل برگزاری جلسات و مطالعاتی از سوی مجمع تشخیص مصلحت نظام بود. در برنامه ششم توسعه، ابتدا یک پیش‌نویس اولیه از سوی سازمان برنامه و بودجه تهیه و به مجمع ارسال ولی در مجمع به‌طور کلی دستخوش تغییر اساسی شد. با این وجود به سبب آنکه مجمع به‌طور مستقیم درگیر مسائل و امور اجرایی کشور و ارتباط تنگاتنگ با دستگاه‌های اجرایی کشور نیست، پیشنهاد می‌شود این سیاست‌ها به سبب اهمیت جهت‌دهندگی آن در ساختار و محتوای برنامه، در یک سازوکار و تعامل چندسویه میان سازمان برنامه و بودجه، مجمع و نهادهای تحقیقاتی با وسواس فراوان و مبتنی بر شناخت دقیق و عمیق از مسائل، چالش‌ها و اولویت‌های کلان و میان‌مدت کشور و با لحاظ ایده‌ها و رویکردهای جدید برای توسعه کشور تدوین شود.

چهارمین پیشنهاد: تکرار ماده ۴۶ قانون ششم توسعه در قانون هفتم توسعه

باتوجه به اهمیت ماده ۴۶ قانون ششم توسعه که به موضوعات حیاتی مرتبط با صنایع و تولید ارزش می‌پردازد که مشروح آن ذیلا توضیح می‌گردد پیشنهاد مینماید که ماده مذکور با توجه به اهمیت آن در قانون هفتم تمدید و تجدید گردد.

ماده ۴۶- به منظور رونق تولید، نوسازی صنایع، حمایت هدفمند از صنایع دارای اولویت سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و همچنین توسعه صادرات غیرنفتی، دولت و دستگاه‌های اجرایی ذیربط به‌شرح زیر اقدام میکنند:

الف - وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است حداکثر ظرف مدت ششماه پس از لازم الاجراء شدن این قانون، فهرست اولویتهای صنعتی (با اولویت صنایع معدنی) را با رعایت ملاحظات آمایش سرزمینی و تعادل بخشی منطقه ای به تصویب هیأت وزیران برساند.

ب - دولت مکلف است طرح جایگزینی محصولات کم بازده صنعتی و پرمصرف مانند خودروهای فرسوده را سالانه بیست درصد (٪) از سال دوم اجرای قانون برنامه با اعطای مشوقهای مورد نیاز اجراء نماید.

تبصره - آییننامه اجرائی مربوط با پیشنهاد مشترک سازمان، وزارتخانه های صنعت، معدن و تجارت، نفت و نیرو ظرف مدت ششماه پس از لازم الاجراء شدن این قانون به تصویب هیأت وزیران میرسد.

پ - بانک مرکزی (شورای پول و اعتبار) مکلف است سیاستهای پرداخت تسهیلات بانکی را به گونهای تنظیم نماید که سهم بخش صنعت و معدن از تسهیلات پرداختی سالانه طی اجرای قانون برنامه حداقل چهل درصد (٪۴۰) باشد .

ت - دولت مکلف است با رعایت تبصره (۳) ماده (۲۰) قانون رفع موانع تولید رقابتپذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ طی اجرای قانون برنامه سازوکار لازم برای پوشش خطرات افزایش سالانه بیش از ده درصد (٪۱۰) نرخ ارز را در بودجه سنواتی پیشبینی کند و برای بنگاههای اقتصادی دریافت کننده تسهیلات ارزی طراحی تو به اجراء درآورد.

ث - دستگاههای اجرائی نظیر شهرداریها، محاکم دادگستری، نیروی انتظامی و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور مکلفند تا پایان سال دوم برنامه دستورالعملها و فرآیندهای داخلی و زیرساختهای نرم افزاری خود را به گونه ای آماده نمایند تا دریافت اطلاعات از متقاضیان و محاسبه کلیه حقوق و عوارض دولتی مانند بیمه، مالیات، حقوق مالکانه و جریمه های آنها، جریمه ها و عوارض شهرداری و نیز اعتراضات وارده بر آن محاسبات صرفاً با استفاده از نرم افزار و بدون حضور نیروی انسانی همزمان با ارسال الکترونیکی درخواست یا اظهارنامه مربوطه میسر شود و همراه با توضیح کامل محاسبات به صورت برخط (آنلاین) به متقاضی اعلام و پرداختها و دریافتها از طریق الکترونیکی انجام شود.

ج - دولت با همکاری سایر قوا مکلف است به گونه ای برنامه ریزی و اقدام نماید که ورود کالای قاچاق در طول سالهای اجرای قانون برنامه، سالانه حداقل ده درصد (٪۱۰) کاهش یابد و از سال اول اجرای قانون برنامه از فعالیت مبادی ورودی غیرمجاز زمینی و دریایی که خارج از کنترل گمرک است جلوگیری به عمل آورده و گزارش سالانه آن را به مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

چ - سپرده گذاری ده درصد (٪۱۰) سالانه (ارزی) از منابع ورودی صندوق توسعه ملی در قبال اخذ خط اعتباری ریالی برای ارائه تسهیلات ریالی به صنایع کوچک و متوسط تعاونی و غیردولتی در چهارچوب اساسنامه دائمی صندوق توسعه ملی از طریق بانکهای عامل دولتی انجام میشود.

ح - وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است حداکثر تا پایان سال اول اجرای قانون برنامه، طرح نوسازی و بازسازی صنایع را به نحوی که منجر به کاهش مصرف و شدت انرژی و آلایندهی و افزایش بازدهی و ارتقای کیفیت تولیدات داخلی و رقابت پذیری آنها شود، تدوین و پس از تصویب هیأت وزیران اجرائی نماید. دولت موظف است اقدامات حمایتی و تشویقی و همچنین تأمین تسهیلات اعتباری مورد نیاز را در قالب بودجه سنواتی پیشبینی کند.

خ - دولت مکلف است در راستای تقویت صادرات غیرنفتی و حمایت مؤثر از فعالیت صنایع کوچک و متوسط و دریایی کشور و توسعه فعالیتهای معدنی، حمایت لازم را از صندوق ضمانت صادرات ایران، صندوق ضمانت سرمایهگذاری صنایع کوچک، تحقیقات و توسعه صنایع الکترونیک، بیمه فعالیتهای معدنی و صنایع دریایی در طی سالهای اجرای قانون برنامه به عمل آورد.

د - دولت مکلف است توسعه و هدفمندسازی پژوهش، آموزش، تولید و تبلیغات و همچنین توسعه تجارت الکترونیک فرش و ایجاد خانه فرش در بازارهای هدف و موردنظر برای هویت بخشی، ارتقای کیفیت تولید و روانسازی، سفارشپذیری، حمایت از

ایجاد و توسعه و تجهیز کارگاههای متمرکز و غیرمتمرکز و اتحادیه ها و شرکتهای تعاونی فرش دستباف روستایی و شهری سراسر کشور و نیز صنایع و خدمات جانبی فرش دستباف به منظور ارتقاء و بهبود بهره وری، تثبیت و افزایش سهم صادراتی و بازاریابیهای داخلی و خارجی را به عمل آورد.

تبصره - وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف به پیگیری اجرای حکم این بند در دولت است.

حکم ماده (۴۶) (این قانون بر حکم ماده (۱۷) قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور حاکم است.